

УДК 327:339.9:342

Кузняк Богдан Ярославович, доктор економічних наук, професор, кафедра міжнародної економіки Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка. Світовий досвід підтримки сільського господарства і українські реалії. Автором проаналізовано світовий досвід підтримки сільського господарства і охарактеризовано основні напрямки державної підтримки та регулювання сільського господарства в Україні: цінове регулювання продукції, пряме субсидування сільського господарства, фінансово-кредитне забезпечення, податкове регулювання.

Ключові слова: цінове регулювання, пряме субсидування, податкове регулювання, пільгове оподаткування.

УДК 327:339.9:342

Кузняк Богдан Ярославович, доктор економічних наук, професор, кафедра міжнародної економіки, Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка. Мировой опыт поддержки сельского хозяйства и украинские реалии. Автором проанализирован мировой опыт поддержки сельского хозяйства и охарактеризованы основные направления государственной поддержки и регулирования сельского хозяйства в Украине: ценовое регулирование продукции, прямое субсидирование сельского хозяйства, финансово-кредитное обеспечение, налоговое регулирование.

Ключевые слова: ценовое регулирование, прямое субсидирование, налоговое регулирование, льготное налогообложение.

UDC 327:339.9:342

Kuznyak Bogdan Yaroslavovych, doctor of economic sciences, professor, the department of international economics, the Poltava national technical university named in honour of Yu. Kondratyuk. The world experience of agricultural support and Ukraine's reality. The author has analyzed world experience of agricultural support and has characterized the main lines of its governmental support and regulation in Ukraine: price regulation of products, direct subsidization of agriculture, its finance and credit security, tax regulation.

Keywords: price regulation, direct subsidization, tax regulation, preferential taxation.

Стаття отримана редакцією 20.02.2010 р.

УДК 327:339.9:342:346

ДОСВІД ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ У СФЕРІ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ

В.П. Дубіщев, доктор економічних наук; А.Д. Глушко.
Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка.

Вступ. Проблема ефективності провадження державної регуляторної політики, з часу прийняття Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», не втрачає своєї актуальності. Дієва регуляторна політика перешкоджає прийняттю економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, сприяє розвитку господарської діяльності. Одним зі способів підвищення ефективності провадження державної регуляторної політики в Україні є використання позитивного досвіду провідних регіонів світу в даному напрямі.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Світовий досвід у сфері здійснення державної регуляторної політики висвітлений у працях багатьох фахівців у галузі державного управління та регулювання економіки. Серед науковців слід відзначити В. Бакуменка, З. Варналя, Я. Демченко, О. Кужель, О. Літвінова, Д. Ляпіна, К. Ляпіну, О. Титаренка, О. Юлдашева та інших вчених. Проте, незважаючи на постійне зростання напрацьовань в напрямку вдосконалення державної регуляторної політики, зарубіжний досвід потребує подальшого дослідження.

Постановка задачі. У статті поставлено наступні задачі:

- проаналізувати досвід країн Європейського

© Дубіщев В.П., 2010.

© Глушко А.Д., 2010.

Союзу, Америки та Південно-Східної Азії у сфері провадження державної регуляторної політики; - залучення заходів для підвищення ефективності державної регуляторної політики в Україні з урахуванням позитивного досвіду країн задіяних регіонів світу.

Основний матеріал та результати. Досліджуючи світовий досвід у сфері провадження державної регуляторної політики, доцільно розглянути практичні її реалізації на прикладі провідних, розвинутих країн світу. Це пов'язано з тим, що високі рівні життя в даних державах, їх конкурентоспроможність на міжнародному ринку є результатом ефективного регуляторного впливу з боку органів державної влади на господарську діяльність.

З метою дослідження обрано провідні країни Європейського Союзу, Америки та Південно-Східної Азії як з унітарною, так і з федеративною формами державного устрою. Вивчення практичної унітарних держав у сфері провадження регуляторної політики правомірно співставляти з урахуванням унітарної форми устрою України. Співність форми устрою є гарантом отримання аналогічно високого ефекту від впровадження поліпшеного світового регуляторного досвіду. Необхідність дослідження регуляторного досвіду федеративних країн зумовлена тією обставиною, що федеративний устрій враховує існування господарьку й географічну специфіку регіонів та надлише державні утворення певним образом функцій, необхідних для реалізації специфічних регіональних проєктів. У зв'язку з цим важливість використання напрацьованих федеративних держав при розробці та реалізації регіональної регуляторної політики в Україні є незаперечною.

Виваючи досвід країн Європейського Союзу у сфері провадження регуляторної політики, доцільно розглянути практику таких унітарних країн як Великобританія, Польща, а також держави з федеративним устроєм – Німеччина.

Особливістю регуляторної політики у Великобританії є її провадження з мінімальними нормативно-контрольними тиском на суб'єкти господарювання. Протягнення британських органів влади максимально зменшити кількість нормативно-правових документів пов'язане з розумінням того, що велике різноманіття регуляторних актів, як правило, призводить до двох крайнощів, що є однією з головних проблем країни: з одного боку, даний процес створює певний суб'єкт господарювання настільки, що це починає створювати стратегічний шкід, а з іншого – задає надто широкі рамки для свободи дії суб'єкта господарювання, що призводить до втрати дієздатності регуляторних норм. З метою уникнення таких

крайнощів уряд Великобританії застосовує спеціальні заходи. По-перше, вищі органи влади передують деталізації і конкретизації регуляторних норм державним управлінням нижчого рівня та компетентним фахівцям з обов'язковим їх консультуванням з громадськістю й конкретними суб'єктами господарювання стосовно норм регулювання, які розглядаються. По-друге, регулятори повноваження нерідко делегуються менш важливим агентствам і установам, які мають змогу працювати в умовах постійної комунікації з суб'єктами господарювання та безпосередньо досліджувати їх реакцію на конкретні зміни регуляторного середовища [7]. Ці заходи сприяють упорядкованню лише найбільш доцільних регуляторних актів.

Доцільно визначити, що британські розробники регуляторних актів, при одній їх впливу обов'язково повинні визнавати сектори бізнесу, які підлягатимуть впливу відповідних актів, та поцінювати витрати і вигоди не тільки для підприємств, а й для споживачів та самого уряду. Таким чином, прийняті нормативно-правові акти враховують інтереси різних сторін і тому ступінь їх ефективності є високою, так як регуляторна політика створює сприятливе збалансоване середовище для діяльності суб'єктів господарювання.

Метою здійснення державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності у Великобританії є, перш за все, розвиток підприємництва. Згідно з однією з основних Банку у 2008 р. Великобританія вийшла до числа 10 найкращих країн світу по веденню бізнесу. Високим міжнародним рейтингом країни забезпечило створення низьких бар'єрів у сфері підприємництва. Так, Міністерство регуляторної реформи Великобританії була розроблена програма на період до 2011 р. по зниженню адміністративних бар'єрів, яка передбачає, зокрема, спрощення процедури прийняття на роботу.

До інструментів підтримки малого та середнього бізнесу Великобританії належать незалежні розумні неоподатковані навантаження на суб'єкти господарювання. Серед заходів сприяння розвитку підприємництва слід відмітити створення єдиної мережі по наданню всіх видів консалтингових послуг «Business Link» та пакету 30 національних програм, зокрема «Максимізація інтегрованих інвестицій», «Розвиток міжнародної торгівлі», «Фонд на навчання», «Бізнес-мережі», «Створення бізнесу» [6]. Застосовується практика створення та використання копіїв цільових бюджетних грантів як інструмента сприяння розвитку та активізації підприємницької діяльності. При цьому кількість

суб'єктів малого підприємництва у Великобританії у 20 разів більша, ніж в Україні. Така значна відмінність сприяє значній невідповідності українських критеріїв визначення суб'єктів малого бізнесу європейським.

Враховуючи досвід Великобританії у сфері здійснення регуляторної політики, в Україні необхідно активізувати участь нездержавних установ у регуляторному процесі. З метою сприяння розвитку малого та середнього бізнесу доцільно привести критерій визначення суб'єктів малого підприємництва до європейських рекомендацій та викласти статтю 63 Господарського кодексу України у наступній редакції, а саме: «...Малими (незалежно від форми власності) визнаються підприємства, в яких середньоблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує 50 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує суми, еквівалентної десяти мільйонам євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні...».

Досліджуючи практику Польщі у сфері здійснення регуляторної політики, доцільно звернути увагу на особливості регуляторних заходів підтримки малого та середнього бізнесу.

В сучасних умовах у Польщі активно працюють центри послуг для малого та середнього підприємництва, які надають консультаційні, навчальні, інформаційні та фінансові послуги підприємцям малого та середнього бізнесу. Значені установи є несприбутковими або використовують свій прибуток для підтримки підприємництва. Центри надають підприємцям інформацію стосовно польського законодавства й законодавства ЄС, джерел фінансування сектора малого та середнього бізнесу, програм ЄС, які доступні для польських компаній і організацій, сприяють у подоланні економічних партнерів, консультують підприємців з країн ЄС щодо формально-правових умов господарської діяльності у Польщі та можливість співпраці з польськими підприємствами і установами. В регіонах України відсутня розвинена мережа безкоштовних центрів послуг для суб'єктів підприємництва. Це перешкоджає своєчасному реалізуванню господарських суб'єктів на зміни в середовищі їх діяльності.

У більшості малих міст Польщі функціонують бізнес-інкубатори – організації, які надають допомогу малим новоствореним підприємствам та підприємцям, що розпочинають діяльність, у створенні життєздатних комерційно вигідних продуктів і ефективних виробництв. При цьому пріоритетно є підтримка бізнесу, що промонує інноваційні українські практики існує досвід створення вітчизняних бізнес-інкубаторів. За статистикою, в Україні працює 69 бізнес-інкубаторів [3], але ефективного діючих можна назвати не більше 10, зокрема, у Сімферополі, Чернівцях, Славуті, Білій Церкві.

Світлове господарство і міжнародні економічні відносини

валентами, обов'язково враховувати всі промадські зауваження й пропозиції та будіючи доводити, що їхнє регулювання не перешкодить вужаковим і інтеграційним процесам, розроблене в межах повноважень і вправ юридичних осіб суб'єктів відносин. В Україні ж, наприклад, ігноруються вимоги Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» щодо обов'язкової розширеної повідомленості про оприлюднення проекту регуляторних актів. Це є порушенням принципу прозорості державної регуляторної політики та перешкоджає врахуванню думки громадськості при виробленні відповідних актів.

За своїм змістом регуляторна політика США спрямована на створення спеціальних регуляторних умов для розвитку особливо значимих, високофінансових видів економічної діяльності, які здійснюються успішно завдяки національним конкурентним перевагам. Саме особлива увага до розвитку національних конкурентних переваг дозволила США стати лідером у суднобудуванні. При цьому спеціальні регуляторні умови для розвитку суднобудування – це не лише заходи фінансово-кредитної підтримки, а й наявність спеціального органу адміністрування розвитку морської індустрії – морської адміністрації.

В українській регуляторній практиці були запроваджені заходи регуляторної підтримки суднобудування. Так, у 2000-2004 рр. підприємства суднобудівної галузі працювали в полі дії Закону України «Про заходи цього державної підтримки суднобудівної промисловості в Україні», який було створено сприяючи регуляторне середовище. Але Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів» було обмежено або відмінено дію заходів державної підтримки суднобудування, які надавалися вищезазначеним законом.

Заслугує на увагу регуляторний досвід США у сфері малого бізнесу. У країні досить розвинена система державних контрактів, що дає можливість малому підприємству одержати гарантований ринок збуту продукції, прискорити набір майже приватного капіталу, збільшити виробничі потужності. Органи державної влади зазвичай надають тільки малим підприємствам. Крім того, при отриманні державного замовлення, компанії-монополісти, зазвичай, повинні частину замовлення (10%) передавати в суб'єкти малих підприємств.

В США також значно спрощений порядок реєстрації суб'єктів господарювання. Для відкриття одиособної фірми достатньо мати дозвіл (серти-

фікат) від місцевих властей або властей штату і зареєструвати торгову назву. В Україні, згідно з чинними законодавством, термін реєстрації суб'єктів підприємництва, термін діяльності не повинен перевищувати трьох робочих днів [1], але після реєстрації процедури складні і довготривалі. Крім того, перелік документів, необхідних для реєстрації, є досить значним.

Слід відмітити, що в США малий бізнес домінує в таких галузях, як сільське господарство, оптова торгівля, сфера послуг. Разом з тим, досить значна питома вага малих підприємств в інших галузях: авіаційній, вугільній, гуманітарній і шпальтасовій, а також в машинобудуванні. В Україні ж малі підприємства зосереджені, переважно, у сфері торгівлі.

Важко сказати, що найбільших успіхів у сфері запровадження державної регуляторної політики досягнуто в Канаді. Можливо, тому в цій країні одні з найвищих у світі стандарти життя.

Однією з особливостей регуляторної політики Канади є те, що канадські органи державного управління, при запровадженні нових нормативно-правових актів, крім доведення їх доцільності та вигоди для підприємництва, мають також дослідити вплив відповідних актів на рівень конкурентоспроможності Канади на світовому ринку. В Україні дане питання при аналізі регуляторного впливу, згідно з Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», не підлягає дослідженню. Крім того, на сьогоднішній день більшість оприлюднених проектів регуляторних актів в Україні взагалі не супроводжуються аналізом регуляторного впливу, що суперечить вимогам зазначеного Закону.

Значна увага в системі державного управління Канади приділяється спеціальній методичній – тесту (Business Impact Test). Цей тест є спеціальною ком'ютерною програмою, що дає можливість розробнику регулювання більш точно визначити їх можливий вплив на регуляторне середовище у сфері бізнесу [7]. В Україні на сьогоднішній день відсутня автоматизація процедури аналізу регуляторного впливу. Це значно знижує ефективність розробників нормативно-правових актів від його проведення.

Планом регуляторних дій в Канаді передбачено: використати більш зрозумілі мови в нормативних документах; відпрацювати механізм реалізації на карті суб'єктів господарювання та громадян; впровадження нової регуляторної культури, а саме значне розширення навчальних

програм, проведення обговорення через хом'ютерну мережу Інтернет, групові дискусії через Веб-сторінки, інформаційні листки тощо. Крім того, в даній країні розроблено стандарти електронної якості для регуляторного процесу. Ці стандарти містять уніфіковані механізми реалізації регуляторних органів на отриманні картки, що дають можливість підвищити послідовність регуляторного процесу в сферах управлінських підприємств та виявити чіткі межі відповідальності.

Серед конкретних заходів, які проводяться в Канаді з метою підтримки підприємництва, доцільно врахувати іонування великої кількості програм економічного інформування й економічної підтримки. Вони діють як в сільських, так і в міських районах країни. Це наступні програми:

1. Startegy – це Інтернет сайт уряду Канади, який надає нову інформацію і підтримку підприємцям у формі бізнес-планів та інформації про стан ринку.
2. SEB – Програма підтримки індивідуальної трудової діяльності.
3. CEDS – бізнес-центри, які надають широкий спектр послуг підприємствам на місцях, включаючи мікрофінансування, консалтинг, інформаційні послуги, підготовку молодого кадру.
4. WES – Центр підтримки жіночого підприємства.

Також в Канаді існують програми підтримки експортної діяльності, зокрема, Служба Комісії нової Торгівлі і Програма Бізнес-Організації – СМЕ.

В Канаді велика увага приділяється створенню та підтримці ефективної регуляторної системи. Наймірний нормативно-правовий контроль здійснює підприємства перекладати в сектор нефінансової і тивової економіки. Дієвий контроль означає по-мірне нормативно-правове регулювання бізнесу в послугах з закнами, які захищають громадян від ушкоджень, що може бути їм нанесений іншими промадцями. Прикладом успішного вирішення нормативно-правових питань є той факт, що в Канаді процес відкриття нового бізнесу триває 3 дні і складається з 2 процедур, а саме: отримання дозволу на здійснення підприємницької діяльності та реєстрації торговельної назви.

Регуляторна політика в Канаді передбачає нагальну структурну рівні, де відбуваються нові закони і підспрямований пошук та розробка нових методів однієї проектів регуляторних актів, що базується на потенційному впливі регуляторної політики на еквівалентний розвиток Канади, на інтересі громадян і суб'єктів господарювання. Висновки. Враховуючи особливості здійснення регуляторної політики в промадцях країнах світу, правомірно запропонувати наступні заходи з ме-

тою підвищення ефективності державної регуляторної політики в Україні та створення сприятливого регуляторного середовища для розвитку підприємництва:

1. Відповідно до регуляторного досвіду Європейського Союзу необхідно активізувати участь державних установ у регуляторному процесі, провадити додаткові інструменти забезпечення прозорості регуляторного процесу, що передбачає введення практики розповсюдження регуляторних законів щодо формування спільного балансованого середовища для діяльності суб'єктів господарювання, а саме розробити ринкову інфраструктуру для погреб малому і середнього підприємства, зокрема, створити ефективний бізнес-інкубатор, сприяти підприємстві процедури.
2. Заповнити поточний досвід Південно-Східної Азії та важкі регуляторні закони щодо розвитку співпраці між підприємствами і новими установами, знизити податкового тиску на суб'єкти господарювання. Додатково врахувати регуляторний механізм у сфері інноваційного інвестування, а саме на законодавчому рівні закріпити сфери національних інтересів, до яких може бути віднесено гіалу індустрії, геологічне наведення надру і видобуток корисних копалин, запровадити процедури ухвалення органами державної влади інноваційних капіталовкладень у сприятливих важливих сфері національної економіки.
3. Відповідно до досвіду країн Америки запровадити концепцію автоматизованої процедури аналізу регуляторного впливу, що підвищить її ефективність. Слід зосередитися на створенні дієвої регуляторної системи розвитку національних конкурентних переваг. Так, одним з видів економічної діяльності, для розвитку якої слід запровадити спеціальні регуляторні умови, достатньо виділити ресурси програмного забезпечення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про державну реєстрацію фізичних осіб та фізичних осіб підприємців» від 11.09.2003 р. № 1160-IV // Відомості Верховної України. – 2003. – № 31-32. – ст. 283.
2. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11.09.2003 р. № 1160-IV // Відомості Верховної України. – 2004. – № 9. – ст. 79.
3. Уважливий акт Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва про виконання завдань реформ в Україні на 2007-2008 роки розв'язати малому підприємству на 2007-2008 роки // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.dkdp.gov.ua/dkdp/>
4. Аналітична доповідь. Участь соціально-економічних груп у промадцях / Центр соціально-економічних

досліджень – CASE Україна. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <http://www.case-ukraine.com.ua/u/db>

5. Варналій, З. С. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети [Текст]: монографія / З. С. Варналій. – К.: Нац. ін-т стратег. дослідж., 2007. – 768 с.

6. Денежкина, Е. Инновационная политика государства и стратегическое развитие городов в условиях кризиса: опыт Великобритании / Материалы XI Международной научной конференции по проблемам развития экономики и общества. – М., 2009. – С. 67-70.

7. Кужель, О. Економічні засади державної регу-

ляторної політики у сфері господарювання: світовий досвід та вітчизняна практика / О. Кужель // Економіст. – 2008. – № 7. – С. 50-57.

8. Лисицький, В. Регулювати й допомагати зарекомендувати національних конкурентних переваг / В. Лисицький // День. – 2007. – 1 верес. – № 146. – С. 3-5.

9. Малышев, Н. Эволюция регуляторной политики в странах-членах ОЭСР / Организация экономического сотрудничества и развития. – Париж, 2006. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd>

10. Регуляторна політика: нові можливості: ред. К. Ляліної і Я. Демченкова. – К.: Ін-т Конкурентного Суспільства, 2004. – 170 с.

УДК 327:339.9:342:346

Дубищев Віктор Петрович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії та регіональної економіки. Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка. Глушко **Аліна Дмитрівна**, аспірант кафедри економічної теорії та регіональної економіки. Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка. Досвід провідних країн світу у сфері здійснення державної регуляторної політики. Проаналізовано досвід країн Європейського Союзу, Америки та Південно-Східної Азії у сфері провадження державної регуляторної політики. Запропоновано заходи для підвищення ефективності державної регуляторної політики в Україні з урахуванням позитивного досвіду країн зазначених регіонів світу.

Ключові слова: державна регуляторна політика, регуляторний механізм, регуляторні органи, регуляторний акт, аналіз регуляторного впливу, мале підприємництво, іноземні інвестиції.

УДК 327:339.9:342:346

Дубищев Виктор Петрович, доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой экономической теории и региональной экономики. Полтавский национальный технический университет им. Ю. Кондратюка. Глушко **Алина Дмитриевна**, аспирант кафедры экономической теории и региональной экономики. Полтавский национальный технический университет им. Ю. Кондратюка. Опыт лидирующих стран мира в сфере реализации государственной регуляторной политики. Проанализировано опыт стран Европейского Союза, Америки и Юго-Восточной Азии в сфере реализации государственной регуляторной политики. Предложены способы повышения эффективности государственной регуляторной политики в Украине с учетом позитивного опыта стран выше указанных регионов.

Ключевые слова: государственная регуляторная политика, регуляторный механизм, регуляторные органы, регуляторный акт, анализ регуляторного влияния, малое предпринимательство, иностранные инвестиции.

UDC 327:339.9:342:346

Dubishchev Victor Petrovich, Doctor of Economics, professor, manager by a department of economic theory and regional economic. Poltava national technical university named in honor of Yu. Kondratyuk. **Glushko Alina Dmytrivna**, post-graduate of department of economic theory and regional economic. Poltava national technical university named in honor of Y. Kondratyuk. **The experience of the leading countries in sphere of realization of state regulatory policy.** The analysis of peculiarity of realization of state regulatory policy in countries of European Union, America and South-East Asia has conducted. Ways of solve problems of realization state regulator policy in Ukraine, which consider positive experience of countries of mentioned regions, has been developed.

Keywords: state regulatory policy, regulatory mechanism, regulatory bodies, regulatory act, analysis of the regulatory influencing, small enterprise, foreign investments.